

Samarbejdspolitikken

Da Danmark om morgenen den 9. april 1940 blev besat af Tyskland, gav tyskerne den danske regering nogle løfter: Tyskland lovede at respektere den danske selvbestemmelse, suverænitet og grænsedragningen i Sønderjylland fra 1920 – men kun hvis den danske regering indstillede kampen mod de tyske tropper.

Den danske regering accepterede under protest de tyske vilkår. Dermed blev der tale om en såkaldt fredsbesættelse. Det betød, at Danmark i princippet fortsat var et selvstændigt og neutralt land, og at der skulle forhandles og samarbejdes mellem danske og tyske myndigheder om tyske krav. Det var lidt spil for galleriet, for alle vidste, at Tyskland i sidste ende bestemte. Men fredsbesættelsen gjorde Danmark til et særtilfælde blandt de tyskbesatte lande.

Danske interesser bag samarbejdspolitikken

Socialdemokratiet og de radikale, der havde regeringsmagten, dannede i april 1940 sammen med de konservative og Venstre en samlingsregering for at kunne stå samlet over for tyskerne.

Fra den danske regerings side var der en stor interesse i at bevare magten, administrationen, domstole m.v. på danske hænder. På den måde kunne regering og myndigheder beskytte befolkningen imod besættelsesmagten. Det betød, at Danmark undgik tysk udplyndring som i andre lande. Det betød også, at sabotager og andre modstandshandlinger skulle opklares af det danske politi. Og arresterede modstandsfolk blev stillet for en dansk domstol og kom i et dansk fængsel i stedet for at blive deporteret til tysk fængsel eller koncentrationslejr.

Endelig blev de danske jøder beskyttet af samarbejdspolitikken. Regeringen havde gjort det klart for tyskerne, at den ikke ville indføre antijødisk lovgivning.

Tyske interesser bag samarbejdspolitikken

Når samarbejdspolitikken holdt helt til august 1943, skyldtes det også de tyske interesser i ordningen. Samarbejdspolitikken var for Tyskland nemlig en billig besættelsesordning, når man lod danskerne regere sig selv. Og så kunne Danmark bruges i propagandaen som et eksempel på, hvor godt Tyskland behandlede besatte lande,

som samarbejdede. Med tiden vejede økonomiske hensyn tungt. Så længe det store flertal af danskerne bakkede op om samarbejdspolitikken, betød det ro, orden og gang i produktionen af industri- og landbrugsvarer. Især den danske eksport af fødevarer til Tyskland gjorde, at tyskerne ville gå langt for at fastholde samarbejdspolitikken.

Men i løbet af 1942 og navnlig i sommeren 1943 voksede modstanden mod samarbejdspolitikken og den tyske besættelsesmagt så meget, så Tyskland til sidst forlangte, at den danske regering indførte fx dødsstraf for sabotage. Det afviste regeringen og trådte den 29. august 1943 ud af funktion. Derefter overtog den tyske besættelsesmagt styringen i Danmark til befrielsen i maj 1945.

Skrevet af Henrik Lundtofte, ph.d. Historie, Sydvestjyske Museer.

Læs mere

www.befrielsen1945.dk

Gads leksikon om dansk besættelsestid 1940-1945. Gad 2002.

Se under Forhandlings- og samarbejdspolitikken, Antikominternpagten, Scavenius, Rigsdagsvalget 1943 og Andersen, Alsing.

Ole Steen Hansen: *"Danmark besat. Samarbejdet"* (2001) og *"Danmark besat. Modstanden"* (2001)

www.besaettelse-befrielse.dk

Se under Samarbejdspolitikken og Scavenius, Erik.